

Guatemala: anhels democràtics i soroll de sabres

Rosalinda Hernández Alarcón

*Periodista mexicana, resident a Guatemala,
integrant de la Asociación Feminista La Cuerda*

A Guatemala es viu en una cruïlla perquè està en joc avançar en les demandes democràtiques, o bé inhibir les llibertats polítiques, mitjançant el debilitament del sistema de justícia i els discursos plens de diatribes del president de la República, Jimmy Morales, que pretén imposar el pensament pentecostal com a posició d'Estat i mantenir les pràctiques que estimulen el saqueig de l'erari públic

D'un costat, estan les forces conservadores que recorren, per tots els mitjans possibles, a mantenir les fonts de finançament il·lícit i exacerben les postures reaccionàries que violenten drets democràtics conquerits; i de l'altre, diversos grups demanen continuar la lluita contra la corrupció i la impunitat, així com defensar la laïcitat i la funció del bé comú que correspon a l'Estat.

Aquesta confrontació de posicions pren forma en un context en què alts funcionaris públics i privats qüestionen resolucions de la Cort de Constitucionalitat (CC), els dictàmens de la qual han de ser acatats, ja que és la màxima institució de l'ordenament jurídic guatemalenc; proliferen les desqualificacions i la criminalització de veus opositores; iniciatives de llei progressistes van a parar als calaixos, **es reactiven controls militaristes i es reprimeix el moviment indígena i camperol**, principalment.

PRESIDÈNCIA DE LA REPÚBLICA DE CAIRE EVANGÈLIC

Malgrat que la Constitució Política de Guatemala estableix la llibertat de creences i que ha subscrit convenis internacionals que reconeixen els drets de les dones i de la població LGBTI, el mandatari Morales, i dirigents del seu partit reivindiquen les seves conviccions religioses mentre actuen en la seva funció pública.

A tota costa pretenen desqualificar les posicions emancipadores en un país on es registra la taxa més alta de natalitat de l'Amèrica Llatina, l'empobriment de les persones creix igual que les migracions i augmenten els embarassos de

nenes (11 i 14 anys) i les denúncies per violències masclistes.

Morales defensa que l'única parella permesa és que la integra un home i una dona; que la mal anomenada "ideologia de gènere" atenta contra l'harmonia familiar; que l'educació sexual únicament correspon als pares i aquells qui propugnen uns postulats diferents als seus són "enemics interns" (concepte utilitzat durant la guerra per reprimir), ja que fomenten la polarització social.

A més dels seus gestos pentecostals, on la paraula de déu sobresurt, alts funcionaris de la presidència de la República han exterioritzat la seva oposició a obeir la resolució de la CC que ordena deixar entrar a Guatemala Iván Velázquez, qui ha estat ratificat com a titular de la Comissió Internacional contra la Impunitat a Guatemala (CICIG) pel cap de les Nacions Unides, Antonio Guterres, contrari a una ordre presidencial que el va vetar perquè, suposadament, atenta contra la sobirania nacional.

Tanmateix, han manifestat el seu rebuig envers un altre dictamen de la CC, que ordena la realització d'una consulta comunitària prèvia a que la Mina San Rafael repregui les seves funcions (explotació de plata, coure, zinc i, en menor mesura, d'or). En aquesta oposició, a més de funcionaris de govern d'alt nivell, figuren cambres empresarials i exmagistrats conservadors que coincideixen en l'opinió favorable a la imposició de projectes de "desenvolupament", malgrat siguin rebutjats per la població dels territoris on s'han d'executar, destrueixen béns naturals, beneficien principalment inversionistes estrangers i és escassa la seva oferta laboral.

CONGRÉS DE LA REPÚBLICA AMB MAJORIA REACCIONÀRIA

La legislatura actual ha concertat un "pacte de corruptes", integrat per diputats que intenten legislar en funció de les exigències evangèliques, qualifiquen de "malalts" la població LGTBI i d'atemptat a la família i al dret a la vida els postulats feministes.

Una altra de les seves característiques és la d'afavorir els interessos empresarials que han acumulat capitals a través del model extractivista. Els integrants del "pacte de corruptes" defensen les fonts de finançament il·lícit con ara: la construcció d'infraestructura, la compra de medicaments, la contractació de serveis, entre d'altres. Aspiren a cooptar el Sistema de Justícia.

Aquest grup de parlamentaris també pretén la reelecció ininterrompuda i el canvi de grup parlamentari sense cap mena de restricció, així com restar poder de decisió a l'Organisme Judicial en casos de desaforament de funcionaris públics, inculpats en fets de corrupció, tasca que volen que sigui exclusiva del Congrés de la República.

Les demandes socials, com ara la llei que demanava una reparació digna per a nenes violentades sexualment i de suport econòmic per a dones rurals, són ignorades. L'agrupació 'Justicia Ya' va denunciar que 129 (del total de 158) diputats intenten canviar les regles de funcionament del finançament electoral per salvar financers i secretaris generals de partits polítics.

ALTS FUNCIONARIS PÚBLICS SENTENCIATS

La funció pública ha estat impregnada de fets de corrupció en aquest país centreamericà, en els quals s'ha simulat fer activitats comercials a fi i efecte d'apoderar-se de recursos de l'Estat, pràctica que -a partir del 2015- es va demostrar mitjançant l'actuació conjunta del Ministeri Públic (MP), a càrrec de Thelma Aldana, i de CICIG, dirigida pel comissionat Velázquez.

Malgrat el litigi maliciós exercit per exfuncionaris governamentals i els seus advocats, **existeixen diverses sentències que demostren plenament com aquests es van apoderar –sota l'empara dels seus càrrecs- d'importants sumes de diners;** per exemple: l'exvicepresidenta de la República, Roxana Baldetti; l'exministre de Governació, Mauricio López Bonilla; i l'extítular de l'Institut Guatemalenc de Seguritat Social (IGSS), aquests dos últims van pertànyer a la cúpula militar.

En els processos judicials que se segueixen figuren com a presumptes inculpats a més: l'expresident de la República, Otto Pérez Molina; diversos exmagistrats i exministres, entre els quals, Williams Mancilla, extítular de la cartera de la Defensa Nacional, així com dos familiars del mandatari, Sammy Morales i José Manuel Morales, germà i fill.

Tots aquests casos han estat presentats per MP i CICIP, on també figuren grans empresaris, els resultats dels quals són els que van motivar Jimmy Morales a tancar l'entrada a Guatemala

del comissionat Velázquez i a oposar-se a l'extensió del mandat d'aquesta comissió de Nacions Unides.

En sentit contrari, moviments ciutadans departamentals (provincials) i de la capital –on hi ressalta la participació estudiantil i de població urbana-, demanen intensificar la persecució penal contra persones corruptes. Exigeixen la renúncia del president de la República i dels diputats, respectar l'ordenament constitucional, recalalitzar l'acció legislativa i defensar l'Estat laic.

UN COP D'ESTAT ESTÀ EN MARXA

Dones indígenes i mestisses, que participen en diferents espais, s'han constituït en una assemblea permanent per tal de rebutjar enèrgicament el Cop d'Estat que s'està implantant, davant la desobediència de les resolucions de la CC i de la militarització, que s'observa amb l'enfortiment de l'exèrcit, la seva més gran ingerència en decisions nacionals i de presència constant als carrers i comunitats on hi ha moviments de resistència.

Per l'anomenada assemblea de dones, la impunitat "afecta de manera important, perquè ens nega l'accés als serveis públics, imposa pitjors condicions de feina i d'alimentació, reproduceix violències en diferents àmbits de les nostres vides, a més suprimeix oportunitats en comunitats rurals i en barris urbans".

Representants dels diferents moviments socials denuncien de manera constant els atacs contra defensores i defensors de drets que lluiten pels seus recursos naturals i pels seus territoris. El fet més recent, a l'octubre, va ser a la comunitat d'Ixquis (departament d'Huehuetenango), on s'hi va posar de manifest l'existència d'un pla per promoure una nova onada de criminalització contra els pobles que rebutgen els projectes miners, hidroelèctriques, agricultura extensiva.

A Guatemala s'està violant el lliure accés a la informació, així com a la llibertat d'expressió i de creences, mitjançant la difusió de discursos d'odi, campanyes de desprestigi i de manipulació d'informacions públiques. El que importa ressaltar és que en aquest país, a l'igual que en d'altres del continent (Brasil, Colòmbia, Costa Rica), la difusió de consignes religioses fonamentalistes té com a objectiu controlar les persones per mantenir els seus projectes d'acumulació, en tant que la militarització busca reprimir el descontentament social i el foment de la por en la ciutadania. Tot això, contrari a les exigències democràtiques. 🗣️

